

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ДАЙДЖЕСТ УКРАЇНСЬКОЇ ГЕЛЬСІНЬСЬКОЇ СПІЛКИ З ПРАВ ЛЮДИНИ ВИПУСК № 10(32), [ПРОГРАМА USAID «ПРАВА ЛЮДИНИ В ДІЇ»](#)

Вересень 2017

ЗМІСТ

Реалізовані заходи в рамках проекту	2
Моніторинг та адвокатування прав людини	2
Аналітична діяльність	4
Стратегічні справи	5
Безоплатна правова допомога	7
Просування прав людини та навчання в сфері їх захисту	8
Головні новини в сфері прав людини	9

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

РЕАЛІЗОВАНІ ЗАХОДИ В РАМКАХ ПРОЕКТУ

МОНІТОРИНГ ТА АДВОКАТУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

Моніторинг виконання Національної стратегії в сфері прав людини

5 вересня Українська Гельсінська спілка з прав людини (УГСПЛ) під час спільного з Уповноваженим Верховної Ради з прав людини [публічного заходу](#) «Права людини як айсберг в океані реформ» ([відеозапис розміщено тут](#)) презентувала однойменний тематичний [звіт](#), який підготовлено в рамках проекту USAID та який є результатом спільної роботи Громадської платформи моніторингу імплементації Національної стратегії. Резюме звіту та інфографіка щодо стану виконання Плану дій станом на 31.06.2017 року доступні за [посиланням](#).

Учасники дискусії зазначили, що рівень виконання Плану дій Національної стратегії з прав людини сильно розчаровує. Ось деякі з промовистих показників за період з січня 2016 року по червень 2017 року: із 402 заходів Плану дій повністю виконано лише 88 (21,89%), частково – 41 (10,2%), у стані виконання – 171 (42%), не виконано – 102 (25%). Найгірше Національну стратегію виконує Міністерство юстиції (22 заходи не виконано), а найкраще – Міністерство соціальної політики (виконано 35 заходів). Якщо не змінити ситуацію, що має тенденцію до погіршення, експертне середовище буде розглядати стратегію просто як декларативний документ без жодної практичної цінності.

Для виправлення ситуації та підвищення ефективності виконання Національної стратегії було прийнято рішення про реформування процесу громадського моніторингу та зміну формату подання його результатів. Зокрема, кварталні звіти замінюються піврічними, тематичні звіти та інфографіка готуються кожні 2-3 місяці; до того ж буде забезпечено

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

більш активну взаємодію з національними органами влади та їх експертну підтримку. Також була запущена відповідна пошукова система на [веб-сайті Громадської платформи](#), щоб надати можливість відслідковувати виконання зобов'язань тією чи іншою державною установою та отримати інформацію про фактичний стан виконання передбачених заходів.

Нагадаємо, що діяльність УГСПЛ з моніторингу імплементації Національної стратегії підтримується проектом Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Права людини в дії».

Додаткові новини щодо моніторингу Національної стратегії можна знайти в розділі «Просування прав людини» [нижче](#).

Правозахисні моніторинги УГСПЛ об'єднані у проект «Національний індекс прав людини»

Проект «Національний індекс прав людини» охоплює моніторинг виконання Національної стратегії з прав людини та Місцевого індексу прав людини; інформація щодо нього доступна на оновленому сайті <http://hro.org.ua/>.

Нагадаємо, що місцевий індекс прав людини заснований для підтримки і вірного розвитку реформи децентралізації (тобто такого, що враховує пріоритет прав людини в усіх сферах її взаємин з державою). Його пілотування було підтримано низкою донорів, включаючи Агентство США з міжнародного розвитку (USAID).

У вересні міні-проект «Місцевий індекс прав людини» перейшов на новий етап: методологія оцінки майже сформована і тому було вирішено провести [перші моніторинги](#) у м. Ужгород та на Черкащині. Їх метою було не стільки оцінити населені пункти з позиції прав людини, скільки перевірити, як працює система оцінювання.

Програма USAID «Права людини в дії» продовжує просувати питання Криму та Донбасу на міжнародній арені

11 вересня експертки УГСПЛ взяли участь в [круглому столі](#) «Права людини в Криму та Донбасі на тлі російської окупації», який було організовано Посольством України у Швеції та Міжнародним центром імені Улофа Пальме. Захід мав за мету збільшення поінформованості про порушення прав людини та військові злочини, скоєні Росією на Донбасі та в Криму, а також посилення захисту жертв порушень. У ході дискусії учасники проінформували про системні, масштабні та численні порушення РФ прав і свобод на окупованому Кримському півострові та окремих

районах Донецької та Луганської областей, а також вкотре закликали міжнародне співтовариство продовжити та посилити існуючий політико-дипломатичний тиск на РФ як державу-окупанта з метою відновлення територіальної цілісності України в її міжнародно визнаних межах, забезпечити безумовне та негайне звільнення всіх без виключення громадян України, які незаконно утримуються у місцях несвободи у РФ.

Представники УГСПЛ прийняли участь у всіх трьох панелях та обговореннях з висвітлення таких питань як: хроніки захоплення Криму, сучасні загрози і виклики правам людини під

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

окупацією, верховенство закону в «кримській сірій зоні» (примусове громадянство, депортація, насильницькі зникнення, переслідування кримських татар й етнічних українців, тиск на ЗМІ, інше), а також порушення прав людини (такі як примусова праця, репресії та дискримінація) в т.з. ДНР/ЛНР.

Також юристки УГСПЛ мали зустрічі з представниками найбільшої правозахисної організації Швеції «Civil Right Defenders» та працівниками Міністерства закордонних справ Швеції, під час яких розповіли про ситуацію з правами людини в зв'язку з конфліктом, презентували власні матеріали, обговорили шляхи співпраці для сприяння розв'язанню конфлікту.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- УГСПЛ продовжує працювати над питанням компенсації за пошкоджене та знищене майно внаслідок збройного конфлікту в Україні. Цього разу мова йде про адвокатування даного питання на міжнародній арені. Отже, 19 вересня керівник Центру стратегічних справ Спілки [взяв участь](#) у заході «Три роки по тому: наскільки добре захищені права внутрішньо переміщених людей?» в Женеві та підкреслив, що уряду України необхідно терміново розробити послідовну процедуру компенсації.

АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Результати роботи УГСПЛ з документування порушень прав людини

Центр документування УГСПЛ в рамках проекту USAID «Права людини в дії» продовжує копітку роботу з фіксування та ретельного дослідження різноманітних правопорушень, що стосуються збройного конфлікту на сході України, даючи змогу жертвам отримати додаткові шанси на встановлення справедливості, та тим самим додаючи зусиль, щоб культура безкарності в Донбасі не закріпилась як практика.

Одним із напрямків діяльності центру є робота над веб-сайтом під назвою «Мапа пам'яті» – сучасного ресурсу, який зібрав та візуалізував інформацію про більш ніж 10 тис. загиблих з обох боків збройного конфлікту в Україні. Мапа – це, перш за все, механізм ідентифікації та «меморизації» жертв конфлікту, що, в свою чергу, має стати першим кроком до примирення та об'єктивного висвітлення подій.

Протягом вересня відбулась низка заходів з презентації цього інтерактивного веб-сайту. Наприклад, 18 вересня його було презентовано [під час сайд-івенту](#) в рамках найбільшої європейської конференції з тематики прав людини «Human Dimension Implementation Meeting», яка щорічно проводиться ОБСЄ у Варшаві. Разом з тим, пройшла й низка [заходів](#) в Україні¹ – зокрема, в м. Северодонецьк, Краматорськ, Торецьк, Покровськ та Маріуполь.

З ресурсом можна ознайомитись за цим [посиланням](#) (доступно різними мовами).

---

¹ За підтримки Міністерства закордонних справ Чеської Республіки.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

СТРАТЕГІЧНІ СПРАВИ

Метою проекту USAID «Права людини в дії» в цьому напрямку є підтримка стратегічних справ на національному і міжнародному рівнях, а також підвищення потенціалу і поінформованості про діяльність Центру стратегічних справ (ЦСС) УГСПЛ в ході стратегічних проваджень (зокрема, через спеціальний веб-сайт precedent.in.ua)². Загальна кількість стратегічних справ, підтриманих проектом, складає 195.

Успіх юристів проекту USAID: виграно справу в Вищому спеціалізованому суді України

Вищий спеціалізований суд України (ВССУ) задовольнив касаційну скаргу, яка була подана у справі про відсутність доступу до суду у осіб, які визнані неосудними і по відношенню до яких застосовані примусові заходи медичного характеру. Суть полягала в тому, що суд неправомірно відмовив особі у зміні умов утримання в психіатричній лікарні – переведення з лікарні з судовим режимом до лікарні зі звичайним режимом. Людина звернулась до свого адвоката про оскарження такого рішення суду, проте її захисник не відповів на звернення, тому вона вимушена була самостійно завернутися з апеляційною скаргою. Проте, відповідно до положення Кримінально-процесуального кодексу України (КПК), особи, по відношенню до яких застосовані примусові заходи медичного характеру, не мають право подавати апеляційну скаргу – таке право вони можуть реалізувати виключно через свого захисника. Однак, суд відмовив у розгляді апеляційної скарги, не прийнявши до уваги особливі обставини у справі заявниці. В результаті особу продовжували утримувати у лікарні з суворим режимом.

Після втручання юристів Центру стратегічних справ вдалося отримати рішенням ВССУ, згідно якого апеляційний суд повинен прийняти скаргу заявниці і розглянути її по суті.

Стратегічні справи УГСПЛ

- **Важливе судове рішення на підтримку внутрішньо переміщених осіб та кримчан**

Вищий адміністративний суд України вирішив не задовольняти касаційну скаргу Херсонської митниці Державної фіскальної служби України. Це означає, що суд залишив без змін [попередні прецедентні судові рішення](#) щодо права жителів окупованих територій на евакуацію особистого майна. Таким чином, це рішення є вирішальним аргументом в остаточному скасуванні дискримінаційної Постанови Кабінету міністрів №1035, що чинила не виправдані перешкоди для вивезення власного майна кримчанами під час виїзду з окупованого півострова.

- **Скарга до Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ)**

Скарга пов'язана з порушенням прав кримчан з боку окупаційної влади. Заявника звинуватили у нібито розміщенні екстремістських матеріалів на своїй сторінці в соціальній мережі та призначили покарання у вигляді арешту строком на 11 діб. Заявник

---

² Стратегічні судові провадження є одними з найпотужніших інструментів захисту прав людини: вони допомагають знаходити рішення для подолання структурних проблем, які можуть вплинути на цілу групу жертв або потенційних жертв, надихають людей до захисту своїх прав, допомагають працювати над засобами правового захисту і підвищенням судової компетенції в області застосування стандартів у сфері прав людини. Інформаційна підтримка окремих справ має важливе значення для інформування громадськості та якнайшвидшого та ефективного вирішення структурних проблем в різних стратегічних провадженнях.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

наголошував, що в його випадку покладені на нього обмеження не були передбачені законом та не відповідали тяжкості вчиненого «злочину».

- **Конституційна скарга УГСПЛ**

УГСПЛ звернулась до Конституційного суду України зі [скаргою](#) про визнання неконституційним положення частини п'ятої статті 176 КПК. Оскаржуване положення передбачає, що особи, які підозрюються у вчиненні злочинів проти основ національної безпеки України, злочинів, пов'язаних з терористичною діяльністю та деяких інших злочинів проти громадської безпеки, не можуть бути звільненими з-під варти на період досудового розслідування та судового розгляду. УГСПЛ вважає, що таке положення закону порушує гарантії Конституції України, а саме: право на свободу, принцип верховенства права, звужує обсяг існуючих прав людини, призводить до дискримінації осіб.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Продовжується серія записів до авторського блогу за темою «АТО»³**

У вересні вийшла нова публікація, присвячена виплатам військовослужбовцям, які знаходяться у полоні – [«Полон і виплати військовослужбовцям – де істина?»](#).

- **Діяльність зі звільнення полонених та політичних заручників**

Проект УГСПЛ зі звільнення полонених «Prisoners of War UA Project» продовжує свою роботу: на даний час підтримується 222 справи осіб, постраждалих від подій на сході України. У вересні юристи доповнили скаргу щодо особи, яку було взято в полон представниками «ДНР» у важкому фізичному стані після поранення, а через кілька днів розстріляно. Скарга стосувалася порушення права на життя, жорстокого поводження та незаконного затримання загиблого (статті 2, 3, 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод).

- **Відшкодування фізичним особам шкоди, завданої внаслідок бойових дій**

Україна заплатить сьогодні, а терористи у майбутньому – саме про це йдеться у статті, що з'явилась на [сайті](#) УГСПЛ у вересні. На прикладі однієї сім'ї окреслено актуальну проблему, з якою, насправді, стикнулися дуже багато родин-переселенців, та яка чітко показує прогалини в Законі України «Про боротьбу із тероризмом».

- **Аудіо-подкасти з циклу «Правова абетка»**

У вересні вийшло декілька аудіоподкастів, підготовлених ЦСС у співпраці з Громадським радіо. Пропонуємо ознайомитися як з самими аудіофайлами, так із коментарями експертів на відповідні теми за такими посиланнями – [«захист дітей постраждалих від АТО»](#), [«проблеми з перетином лінії розмежування в АТО»](#), [«як отримати документи мешканцям «ОРДЛО»](#) та [«обмін заручниками в зоні АТО»](#).

³ Завданням блогу є розкриття основних проблем у сфері захисту прав людини у зоні конфлікту на сході України та визначення можливих шляхів їх вирішення з позиції експерта доступною мовою.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬСКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

БЕЗОПЛАТНА ПРАВОВА ДОПОМОГА

[Мережа громадських приймалень УГСПЛ](#) (ГП) продовжує надання безоплатної правової допомоги (в т.ч. у формі виїзних засідань у віддалених районах), проведення інформаційно-просвітницьких заходів в сфері прав людини, а також документування злочинів серед категорій населення, які стали свідками порушень прав людини в окупованому Криму чи зоні проведення антитерористичної операції.

Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) в рамках програми «Права людини в дії» підтримує діяльність приймалень в м. Слов'янську, [Торецьку](#), [Маріуполі](#), Краматорську, [Покровську](#), [Сумах](#) та Дніпрі, які надають допомогу постраждалому від конфлікту населенню, а також [спеціалізовані приймальні](#) зі справ вимушених переселенців АР Крим та м. Севастополь у м. Києві та Херсоні.

Успіхи громадської приймальні у Маріуполі

- Пенсійний фонд одного з районів міста Маріуполя безпідставно наклав арешт на майно підприємця, але з початком військового конфлікту на сході розгляд справи призупинили. Пізніше до справи долучилися юристи приймальні, які підготували ряд процесуальних документів, що дозволило поновити справу у суді. Трохи згодом юристи підготували ще один адміністративний позов про визнання рішення фонду незаконним, але останній, врешті-решт, відкликав свої претензії до позивача та зняв арешт з його власності.

Ця [успішна історія](#) – ще один чудовий приклад того, що мовчання про несправедливість породжує нову несправедливість. Активні дії завжди можуть змінити ситуацію на краще.

- Коли мешканка Маріуполя звернулась до співробітників «Platinum Bank», щоб забрати свій валютний депозит, то отримала відмову у досить невічливій формі. На таке нахабство пані знайшла гідну відповідь – звернулась за консультацією до приймальні УГСПЛ, юристи якої підготували скарги до управління банку та Національного банку України. Не дочекавшись відповіді від посадових осіб, позивачка звернулася до суду для захисту прав споживачів та повернення грошових коштів. Як результат – юристи приймальні через суд все ж таки [примусили](#) повернути гроші вкладниці.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Новини Черкаського правозахисний центру – організації, що створено на базі громадської приймальні УГСПЛ**
  - ✓ Черкаський правозахисний центр запроваджує моделі співпраці між поліцією та громадою: якою має бути співпраця поліції та громади, як дільничні поліції мають інформувати населення про їх права та захищати їх – ці теми стали основними на [тренінгу](#) для дільничних поліції.
  - ✓ Черкаський правозахисний центр [презентував дослідження](#) інтернет-ресурсів органів місцевого самоврядування в центральних областях України: встановлено, що 90% таких ресурсів не містять жодної інформації про пільги для учасників АТО.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНСЬКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ПРОСУВАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ТА НАВЧАННЯ В СФЕРІ ЇХ ЗАХИСТУ

УГСПЛ продовжує організацію навчальних заходів з прав людини, а також бере участь в розробці комплексної національної політики в галузі освіти у сфері прав людини. Ця діяльність здійснюється в рамках Всеукраїнської освітньої програми «[Розуміємо права людини](#)» (РПЛ)⁴, яка в даний час є єдиною неформальною системою освіти, що має матеріальну базу для своєї діяльності – Освітній дім прав людини в Чернігові (ОДПЛ-Чернігів).

Перший в Україні Освітній дім, облаштування якого було підтримано Агентством США з міжнародного розвитку (USAID)⁵, був спроектований в якості основного навчально-тренувального центру та ресурсної платформи для різних правозахисних НУО України та сусідніх країн. Таким чином, одне із завдань ОДПЛ-Чернігів – це надання освітніх послуг (в тому числі офісних приміщень та конференц-залів, послуг проживання). Для зручності клієнтів забронювати приміщення Дому можна [онлайн](#).

Формальна освіта з прав людини

Впровадження Національної стратегії з прав людини в частині освіти в сфері прав людини

26 вересня за ініціативи УГСПЛ відбулась [експертна зустріч](#) представників громадянського суспільства та Міністерства освіти та науки України з питань оптимізації спільної роботи у досягненні результатів передбачених Національною стратегією у сфері прав людини щодо підвищення рівня обізнаності у сфері прав людини. Серед іншого, потрібно відмітити створення робочої групи при міністерстві (за участю експертів проекту USAID) з метою сприяння впровадженню міжнародних стандартів освіти в сфері прав людини у національну систему освіти. Так, пріоритетним завданням групи буде розробка загальнодержавної програми освіти в сфері прав людини та відповідного Плану дій з виконання Україною Всесвітньої програми освіти у сфері прав людини. Проект загальнодержавної програми освіти в сфері прав людини має бути розроблений до 10 грудня 2017 року, надалі його буде виставлено для публічного обговорення та подальшого узгодження та затвердження уповноваженими органами.

Інші новини УГСПЛ у цьому напрямку

- **Правозахисниці, які змінюють Україну**

Опубліковано [двадцять](#) та [двадцять перше](#) інтерв'ю з серії статей, присвячених жінкам-правозахисницям, які працюють в УГСПЛ або співпрацюють з нами.

⁴ Заснована в 2007 році, РПЛ передбачає розвиток неформальної освіти в галузі прав людини, сприяє культивуванню культури поваги прав людини, зміцненню поваги до верховенства права в Україні, сприяє міжкультурному порозумінню та принципам мирного вирішення конфліктів. Програма була задумана в якості платформи для партнерства всіх зацікавлених організацій та приватних осіб (активістів громадських організацій та ініціатив, молоді, вчителів, журналістів, соціальних працівників, юристів, правозахисників і співробітників правоохоронних органів; в даний час програма налічує понад 3 500 випускників). Програма РПЛ також впливає на розвиток системи формальної освіти для інкорпорування понять прав людини та верховенства права в освіту дітей і дорослих. Крім того, одна з цілей цієї програми полягає в створенні мережі випускників та сприянні розробці ними пост-освітніх правозахисних та соціальних заходів в місцевих громадах.

⁵ Дім, який було співзасновано УГСПЛ в 2013 році та зареєстровано в якості неурядової організації, є членом Міжнародної мережі домів прав людини (спільноти правозахисників з більш ніж 100 незалежних організацій, які працюють в 16 домах прав людини в 13 країнах).

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

ГОЛОВНІ НОВИНИ В СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ

Окупаційна влада Криму засудила лідерів кримськотатарського народу Ахтема Чийгоза та Ільмі Умерова

Так званий «Верховний суд Криму» засудив одного з лідерів кримськотатарського народу Ахтема Чийгоза до 8 років колонії загального режиму. Такий вирок було ухвалено 11 вересня; як заявник, так і його адвокат вже оскаржили це рішення. Пізніше, 27 вересня, Сімферопольський районний суд, підконтрольний РФ, засудив заступника голови Меджлісу кримськотатарського народу, одного з лідерів кримськотатарського національного руху Ільмі Умерова до двох років позбавлення волі з відбуванням у колонії-поселенні та заборонив займатися публічною діяльністю протягом цього періоду.

УГСПЛ категорично засуджує дії держави-окупанта та закликає міжнародну спільноту до термінового жорстокого реагування на дії Російської Федерації в Криму з вимогою звільнення Ахтема Чийгоза та Ільмі Умерова – відповідні заяви можна знайти за [посиланням 1](#) та [посиланням 2](#).

У Раді хочуть відновити виплати пенсій на окупованих територіях

Комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення одногосно [прийняв рішення](#) рекомендувати Верховній Раді прийняти за основу законопроект № 6692, який дозволить розпочати виплати пенсій українцям на непідконтрольних територіях. Згідно цьому законопроекту для подібних виплат не буде обмежень у часі, а механізм цих виплат буде визначений окремим підзаконним актом Кабінету міністрів.

Моніторингова місія ООН з прав людини в Україні оприлюднила доповідь щодо Криму

У цій [тематичній доповіді](#) про ситуацію з правами людини в окупованому Криму ([посилання англійською](#)), яка є першим документом у своєму роді, Моніторингова місія [наводить](#) випадки грубих порушень прав людини та надає 20 рекомендацій Уряду Російської Федерації, закликаючи дотримуватись своїх зобов'язань як окупаційної влади. Рекомендації також надаються Уряду України та міжнародному співтовариству. Доповідь містить інформацію, зібрану українськими правозахисними організаціями (в тому числі УГСПЛ), і, як очікується, буде представлена на 72-й сесії Генеральної Асамблеї ООН.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

УКРАЇНЬКА
ГЕЛЬСІНЬСКА
СПІЛКА З ПРАВ
ЛЮДИНИ

Цей дайджест було розроблено завдяки щедрій підтримці американського народу, наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Зміст публікації не обов'язково відображає погляди USAID або Уряду Сполучених Штатів Америки.

Американський народ, через USAID, надає економічну та гуманітарну допомогу по всьому світу 55 років. В Україні допомога USAID надається у таких сферах як: економічний розвиток, демократія та управління, охорона здоров'я і соціальний сектор. Починаючи з 1992 р., Агентство США з міжнародного розвитку надало Україні технічну та гуманітарну допомогу на суму 1,8 мільярда доларів. Детальнішу інформацію про програми USAID в Україні можна отримати на офіційному веб-сайті USAID <http://ukraine.usaid.gov> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/USAIDUkraine>.

Програма USAID «Права людини в дії», контактна інформація:

Українська Гельсінська спілка з прав людини
вул. Фролівська 3/34, Київ, Україна
тел.: 044 485 17 92, факс: 044 425 99 24
Електронна пошта: arkadiy.bushchenko@helsinki.org.ua
Веб-сайт: <http://helsinki.org.ua/>